

Warszawa, 20 sierpnia 2021 roku

Prof. dr hab. Marian Edward Halizak

**Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych
Profesor emerytowany, Katedra Studiów Regionalnych i Globalnych
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytet Warszawski
ul. Żurawia 4 00-503 Warszawa**

Sz. P.

Prof. Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

**Uzasadnienie wniosku o utworzenie dyscypliny naukowej
„Nauka o stosunkach międzynarodowych”**

W imieniu licznej grupy badaczy stosunków międzynarodowych w naszym kraju, wywodzących się z uczelni wyższych, przedkładamy wniosek o ustanowienie nowej dyscypliny naukowej: *Nauka o Stosunkach Międzynarodowych* - NoSM.

Wniosek o którym mowa uzasadniają następujące elementy:

Po pierwsze, NoSM w świecie i Polsce ma 100-letnią tradycję. NoSM została utworzona w 1919 roku jako nauka stosowana, decyzją sygnatariuszy Paktu Ligi Narodów w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych, celem prowadzenia badań nad pokojem i bezpieczeństwem międzynarodowym oraz jako kierunek nauczania stosunków międzynarodowych na uczelniach wyższych. W 2019 roku w Wielkiej Brytanii obchodzono uroczyste 100-lecie założenia dyscypliny (konferencje i okolicznościowe wydawnictwa). W Polsce już w okresie międzywojennym rozwinęła się Lwowska Szkoła Stosunków Międzynarodowych, której wybitnymi przedstawicielami byli profesor Ludwik Erlich i profesor Antoni Deryng z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. To z ich inicjatywy na Wydziale Prawa Uniwersytetu im. Jana Kazimierza w 1936 roku utworzono „Studium Dyplomacji”, które realizowało dwuletni program studiów w zakresie stosunków międzynarodowych kończący się uzyskaniem stopnia magistra. W świecie, głównie w Wielkiej Brytanii, USA, Europie Zachodniej, Japonii, Indiach i Chinach, dyscyplina ta zajmuje wiodące miejsce w naukach społecznych oraz w uniwersytetach gdzie funkcjonują wydziały stosunków międzynarodowych.

Po drugie, NoSM spełnia przyjęte w naukach społecznych i humanistycznych kryteria wyodrębniania dyscyplin takie jak:

a) posiada dający się jednoznacznie zidentyfikować przedmiot badania określany mianem „międzynarodowości”;

b) posiada własne oryginalne teorii stosunków międzynarodowych odwołujące się do bogatej historii myśli międzynarodowej;

c) badania w NoSM realizowane są według ściśle określonych reguł badawczych wywodzących się z filozofii nauki (metodologia);

d) NoSM konstituuje epistemiczna wspólnota badaczy stosunków międzynarodowych w Polsce skupiona w Polskim Towarzystwie Studiów Międzynarodowych (PTSM) w którym jest zarejestrowanych około 350 członków. Według danych PBN około 650 pracowników naukowych w naszym kraju jako specjalność naukową wskazuje stosunki międzynarodowe;

e) w ramach uczelni wyższych państwowych i prywatnych wykształciła się rozbudowana instytucjonalna struktura badań stosunków międzynarodowych w postaci Wydziałów, Instytutów, Katedr i Zakładów. Na tej bazie w najważniejszych ośrodkach akademickich w naszym kraju powstały rozwinięte ośrodki badań stosunków międzynarodowych o wysokim poziomie umiędzynarodowienia;

f) Bardzo ważnym czynnikiem integrującym i identyfikującym te środowiska naukowe jest dydaktyka na kierunku „stosunki międzynarodowe”, który w uczelniach wyższych został wprowadzony po 1989 roku. Odtąd stał się on jednym z najbardziej popularnych kierunków studiowania wśród kierunków nauk społecznych na pierwszym i drugim stopniu. Jest on wizytówką każdej uczelni gdzie jest realizowany, ponieważ aplikują na ten kierunek najlepsi absolwenci szkół średnich. Dydaktyka w ramach tego kierunku stała się ważnym czynnikiem rozwoju badań naukowych w tej dziedzinie, o czym dowodzi uformowanie się licznej grupy badaczy identyfikujących się jako badacze stosunków międzynarodowych. Ustanowienie dyscypliny przyczyni się do ich merytorycznej i teoretycznej konsolidacji - co byłoby także spełnieniem oczekiwań społecznych.

Po trzecie, aktualnie NOSM w naszym kraju jest częścią nauki o polityce i administracji, co jest efektem historycznych zaszłości. Z metodologicznego punktu widzenia rodzi to niemałe dylematy dla badaczy stosunków międzynarodowych, ponieważ odpowiedzi na stawiane przez nich pytania badawcze, odnoszące się do sfery międzynarodowej, muszą spełniać kryteria i normy dyscypliny zwanej w języku potocznym politologią. Dlatego w NoSM od początku jej ustanowienia w 1919 roku rozwijano koncepcje badań uwzględniające przedmiotową odrębność stosunków międzynarodowych poprzez odwoływanie się do zasad filozofii nauki (metoda pozytywna i "naukowego realizmu") podczas gdy w naukach o polityce opiera się na metodach interpretacyjnych i sądach wartościujących. NoSM rozwinęła własną odrębną teoretyczno-metodologiczną tożsamość, dzięki czemu jest postrzegana jako naukowa dyscyplina oferująca wiarygodne objaśnienia rzeczywistości międzynarodowej, które są podstawą rekomendacji dla decydentów rządowych. Podstawą takiego statusu są teorie głównego nurtu tej dyscypliny: realizm, neoliberalny instytucjonalizm i konstruktywizm. Przedmiotowa odrębność NoSM w porównaniu do nauki o polityce polega na tym, że domeną tej drugiej jest sfera wewnętrzna państwa, podczas gdy obszar badawczy tej pierwszej obejmuje takie specyficzne i rozłączne w stosunku do innych dyscyplin zagadnienia jak:

a) *Historia myśli międzynarodowej;*

- b) *Polityka zagraniczna i dyplomacja państwa;*
- c) *Problemy wojny i pokoju, konflikty międzynarodowe/bezpieczeństwo międzynarodowe;*
- d) *Międzynarodowa ekonomia polityczna;*
- e) *Instytucje międzynarodowe;*
- f) *Regionalizm-globalizm.*

Po czwarte, dotychczasowy rozwój NoSM charakteryzują następujące cechy:

1) Historiografia dyscypliny która dokumentuje jej rozwój. NoSM została utworzona w 1919 roku jako nauka stosowana decyzją sygnatariuszy Paktu Ligi Narodów w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych celem prowadzenia badań nad pokojem i bezpieczeństwem międzynarodowym oraz jako kierunek nauczania stosunków międzynarodowych na uczelniach wyższych. W 2019 roku w Wielkiej Brytanii obchodzono uroczyste 100-lecie założenia dyscypliny (konferencje i okolicznościowe wydawnictwa).

2) W wymiarze międzynarodowym dyscyplinę tę legitymizują towarzystwa naukowe takie jak: *International Studies Association-ISA*, amerykańskie wpływowo stowarzyszenie o światowym zasięgu, *World International Studies Committee-WISC*, które jest federacją narodowych towarzystw naukowych, w tym także Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych. W Europie bardzo ważną rolę odgrywa *European International Studies Association – EISA*, które wydaje wpływowo czasopismo naukowe: „*European Journal of International Relations*”. Przykładem instytucjonalizacji tej dyscypliny jest Wielka Brytania, gdzie jest ona określana mianem „dyscyplina stosunki międzynarodowe” (ang. *discipline of IR*). Jej podstawą są Wydziały stosunków międzynarodowych w uczelniach tego kraju (np. uniwersytety Oxford, Warwick, Essex, LSE w Londynie oraz prestiżowe czasopisma naukowe jak np. „*International Studies Quarterly*”, „*International Affairs*”, „*International Theory*”, „*International Relations*”. Przynajmniej tam też stopnie i tytuły naukowe w dziedzinie stosunków międzynarodowych.

3) W Polsce nazwa dyscypliny NoSM przyjęła się już w okresie międzywojennym dzięki Ludwikowi Erlich profesorowi Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie, który pisał, iż: „nauka o stosunkach międzynarodowych zajmuje się najszerszą stroną współżycia ludzi, którą jest współżycie całej ludzkości, współżycie narodów”. Ważną rolę w popularyzacji tego terminu odegrał także profesor Antoni Deryng profesor uniwersytetu we Lwowie i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

4) Dyscyplina NoSM oferuje zupełnie inną wizję globalnego świata społecznego, w której podstawową jednostką analizy jest wspólnota narodowa, zorganizowana w państwo narodowe (ang. *nation state*), między którymi relacje są oparte na wzajemnym uznaniu ich tożsamości i interesów oraz uzgodnionych mechanizmach i instytucjach współpracy między nimi. Emanacją tego stanowiska jest teoria realizmu oparta na założeniu, że podstawą funkcjonowania stosunków międzynarodowych są relacje suwerennych państw, które uznają swe interesy narodowe. W centrum zainteresowania tej dyscypliny jest wszystko to, co wiąże się z narodem, wspólnotą narodową, państwem narodowym oraz formami współistnienia między nimi.

5) NoSM jest nauką stosowaną, ponieważ jej ustalenia umożliwiają rozwiązywanie takich problemów jak: pokój międzynarodowy, funkcjonowanie instytucji międzynarodowych,

zasad i form realizacji polityki zagranicznej i dyplomacji, przestrzegania moralności międzynarodowej. To dlatego w państwach Zachodu (głównie w USA i Wielkiej Brytanii) ma miejsce wysoki poziom współpracy między ośrodkami akademickimi, a sferą praktyki międzynarodowej i dyplomacji. Ten model wzajemnej zależności nauki i praktyki jest stosowany w całym świecie. Warunkiem jego pomyślnej realizacji i wdrażania jest podniesienie rangi badań stosunków międzynarodowych do statusu dyscypliny, ponieważ przyczyni się to do podniesienia jakości badań, a co za tym idzie i praktycznych rekomendacji.

Takie wsparcie dla tej rozwijającej się dyscypliny leży w najlepiej pojętym interesie władz państwa, ponieważ NoSM jako nauka stosowana znakomicie przyczyni się do popularyzacji wiedzy służącej kształtowaniu i rozumieniu racji stanu państwa i jego interesów w stosunkach międzynarodowych wśród uczącej się i studiującej młodzieży. To ważny aspekt wychowawczy NoSM.

Po piąte, NoSM jako dyscyplina reprezentuje sobą ogromny potencjał rozwojowy w sensie poznawczym, dzięki teoriom i wysokim standardom metodologicznym zdolnym objaśniać rzeczywistość międzynarodową. Jak żadna dyscyplina nauk społecznych odpowiada aspiracjom i potrzebom aspiracji nowej generacji pracowników naukowych, oferując nowe obszary badań i indywidualnego rozwoju naukowego. NoSM jako dyscyplina zwiększy wartość dodaną dla jednostek organizacyjnych uczelni, ponieważ stworzy dla nich okazję podniesienia na wyższy poziom kryteriów parametryzacji związanych z badaniami i dydaktyką stosunków międzynarodowych. Warto podkreślić także to, że utworzenie nowej dyscypliny przyczyni się do wzbogacenia oferty badawczej nauk społecznych w naszym kraju i zwiększenia pluralizmu i jakości naukowego dyskursu z udziałem pozostałych dyscyplin. Biorąc pod uwagę perspektywę międzynarodową dyscyplinarny status NoSM przyczyni się do umiędzynarodowienia badań krajowych i ich promocji za granicą w wyniku zwiększenia możliwości pozyskiwania i udziału w projektach i grantach badawczych o charakterze międzynarodowym. Taka możliwość wynika ze strukturalnej cechy dyscypliny której dotychczasowy rozwój miał miejsce w warunkach współpracy międzynarodowej. Taka organiczna cecha NoSM jaką jest jej rozwój poprzez umiędzynarodowienie badań, może być wzorem dla innych dyscyplin naukowych w tym zakresie, a także dla sfery praktyki dzięki zwiększonej możliwości prezentacji polskiego punktu widzenia odnośnie do ważnych kwestii międzynarodowych.

Po szóste, Należy podkreślić w imieniu sygnatariuszy, że utworzenie nowej dyscypliny nie spowoduje zmian w dotychczasowej strukturze organizacyjnej uczelni, gdyż rada naukowa takiej nowej dyscypliny może funkcjonować w ramach struktur danego wydziału, gdzie na przykład jest realizowany kierunek studiów „stosunki międzynarodowe”.

Licząc na pozytywne rozpatrzenie naszego wniosku

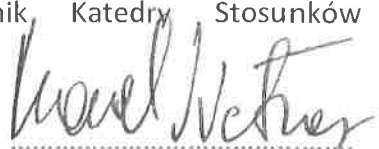
Z wyrazami szacunku

Wnioskodawcy:

1. **prof. dr hab. Marian Edward Halizak** - Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych

2. **prof. dr hab. Marek Pietraś** - Dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Kierownik, Katedry Stosunków Międzynarodowych

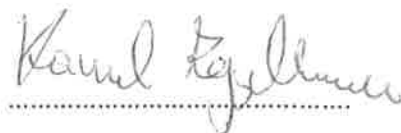
3. **prof. dr hab. Radosław Fiedler** - Kierownik Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

4. **prof. dr hab. Małgorzata Pietrasiak** - Kierownik Katedry Studiów Azjatyckich, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologii, Uniwersytet Łódzki

5. **dr hab. Kamil Zajczkowski** - Dyrektor Centrum Europejskiego, Uniwersytet Warszawski

6. **dr hab. prof. ucz. Ryszard Machnikowski** - Dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologii, Uniwersytet Łódzki

7. **dr hab. prof. ucz. Krzysztof Kociubiński** - Dyrektor Instytutu Studiów Międzynarodowych, Wydział Politologii, Uniwersytet Wrocławski

8. **dr hab. prof. ucz. Karol Karski** - Zakład Prawa Międzynarodowego Publicznego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski

K. Karski

9. **dr hab. prof. ucz. Elżbieta Karska** - Kierownik Katedry Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Dyrektor Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Elżbieta Karska

10. **dr hab. prof. ucz. Beata Surmacz** - Dyrektor Instytutu Europy Środkowej

Beata Surmacz

11. **dr hab. Jakub Zajczkowski** - Kierownik Katedry Studiów Regionalnych i Globalnych, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski, Przewodniczący warszawskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych

Jakub Zajczkowski

12. **dr hab. prof. ucz. Radosław Bania** - Kierownik Katedry Teorii i Historii Stosunków Międzynarodowych, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologii, Uniwersytet Łódzki

Radosław Bania

13. **dr hab. prof. ucz. Adriana Dudek** - Kierownik Zakładu Polityki Zagranicznej i Zagrożeń Globalnych, Instytut Politologii, Wydział Politologii, Uniwersytet Wrocławski

Adriana Dudek

14. **dr hab. prof. ucz. Beata Piskorska** - Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Katedra Stosunków Międzynarodowych, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Prezes Stowarzyszenia Edukacji i Badań Międzynarodowych

Beata Piskorska